

PROJECTE 1808

LA GUERRA DEL FRANCÈS

En l'imaginari català ocupa un referent molt important, encara que desigual, el conflicte conegut, avui dia, com a Guerra del Francès. És considera que aquesta guerra esdevingué l'inici de la caiguda de l'Antic Règim, i és l'entrada de Espanya, i com no, de Catalunya a l'era contemporània.

No fou una lluita exclusiva del regne d'Espanya contra un invasor francès, també l'hem de considerar dins d'un context mundial i, d'aquesta manera, s'ha d'inscriure com un episodi més del conflicte generat per la Revolució Francesa, amb la reacció de les monarquies absolutistes europees que no podien admetre de cap manera que "els súbdits del rei fossin ciutadans d'una nació", i, a més a més, coexisteix amb l'etern conflicte pel control de les colònies i els seu comerç, entre la Gran Bretanya, França i Espanya, que originaren guerres declarades i d'altres encobertes en temps de pau.

Curiosament, aquest conflicte polièdric ha estat denominat de diverses maneres pels països implicats; els francesos la recorden com "**La Guerre d'Espagne**", els britànics com "**Peninsular War**", els espanyols com a "**Guerra de la Independencia**" i els catalans "**Guerra del Francès**". Com podem veure, a Espanya i a Catalunya aquesta guerra no sempre ha rebut el mateix nom.

A Espanya, l'obra del comte de Toreno "**Historia del levantamiento, guerra i revolución de España**" (Madrid, 1835-1837), continua essent la millor història general d'aquest període, i el seu títol prou significatiu. A Catalunya, el primer referent escrit fou el publicat a Palma de Mallorca el 1814, és a dir, el mateix any d'acabament del conflicte i portava el títol de "**Resumen histórico de la insurrección de Cataluña desde el año 1808 hasta ...**".

Segons la GEC: *Insurrecció* és "l'acció d'insurgir-se una guarnició, un poble, una nació o una part d'ella". Insurgir-se és alçar-se contra l'autoritat civil o política, contra el govern legalment establert. En aquest cas contra Josep I Bonaparte, rei d'Espanya i de les Índies, per la cessió de Carles IV a Baiona.

Òbviament, això vol dir que la guerra es contempla des de diverses perspectives i interpretacions segons els punts de vista i cal posar de relleu el contrast entre les connotacions polítiques del terme **“Guerra de la Independència”** emprat, avui dia, pels espanyols i el més asèptic de **“Guerra del Francès”** utilitzat pels catalans. No hi ha dubte que des del punt de vista espanyol, efectivament, el conflicte esdevingué l’inici de la caiguda de l’Antic Règim, i comportà un important referent la Constitució de Cadis, coneguda popularment com “La Pepa”, perquè fou promulgada el 19 de març de 1812, dia de Sant Josep. Amb aquesta constitució s’inicià la construcció del nou estat-nació espanyol. Com arreu d’Europa, durant tot el segle XIX, s’exaltà la gesta lliurada contra Napoleó i s’afermà l’emergent patriotisme espanyol i, així, ben aviat, **“el levantamiento”** o **“la insurrección”** esdevingué objecte de mitificació i deformació per alimentar el nacionalisme jacobí espanyol. Així a Espanya, si la considerem globalment i des d’un punt de vista estrictament militar, la guerra va ser guanyada per Wellington i l’exèrcit britànic amb el ferm suport dels portuguesos i l’ajut desigual dels espanyols, però amb el temps s’ha convertit en una lluita guanyada per l’exèrcit espanyol i el poble espanyol alçat en armes amb ajuts totalment prescindibles de Wellington, els britànics, els portuguesos i l’armada britànica. Recordem amb curiositat que el signe de la guerra canvià contra els interessos de Napoleó, juntament amb altres raons, quan el duc de Wellington fou nomenat generalíssim de totes les tropes aliades, incloent-hi les espanyoles.

A Catalunya, aquesta pressió nacionalista espanyola va impactar i ens va implicar en la construcció d’Espanya com a nou estat-nació. I amb el temps vam assimilar la mitificació dels seus referents. El timbaler del Bruc, incorporat a l’hagiografia patriòtica espanyola, cobria part de l’aportació catalana a la lluita comuna per la independència de la nació espanyola. Com a dada curiosa: el monument al timbaler, obra escultòrica de Frederic Marès, fou inaugurat l’any 1952 pel general Franco.

Un periodista català a *El Telegrafo* va escriure al 1858, que **“la guerra de la independencia española derribo la muralla que separaba Cataluña de España desde 1714”**.

En canvi, la denominació neutra “Guerra del Francès” és prou significativa.

La guerra a Catalunya fou diferent. D'entrada, cal considerar que gairebé quedà aïllada de la resta de la península, a causa de l'orografia i del col·lapse de les comunicacions i, per tant, esdevingué un teatre d'operacions independent. A l'estar a tocar de la frontera amb França, fou un teatre bèl·lic important, però també secundari i aïllat, sense contactes, de cap mena, en l'escenari de la resta de la península.

Va haver-hi dues guerres independents i contemporànies, amb les seves connotacions polítiques diferenciades. Un tret diferencial fou la separació del Principat de Catalunya del regne d'Espanya, amb la creació del Govern de Catalunya, moneda pròpia, el català com a llengua cooficial. Napoleó instaurà que la senyera fos la bandera de la nació catalana, i moltes altres millores, només cal veure el decret imperial de 8 de febrer de 1810, i la seva correspondència annexa, així com la implantació de l'administració civil a principis de 1812 (decrets de 26 de gener de 1812 i 2 de febrer de 1812).

Podríem dir que també tingué molts trets de guerra civil, un nombrós guix de les elits catalanes col·laboraren amb els projectes napoleònics, només cal considerar els prop de 10.000 exiliats que originà la retirada francesa.

A Espanya, Josep I i l'exèrcit napoleònic foren derrotats (punt culminant de la derota fou la batalla de Tolosa del 10 d'abril de 1814) i expulsats més enllà de la frontera.

A Catalunya, de fet, els francesos no van perdre la guerra. En acabar el conflicte, disposaven d'un lleuger avantatge estratègic, controlaven les principals fortaleses i ciutats neuràlgiques: Tortosa, Tarragona, Barcelona, Hostalric, Girona, Figueres i Roses; i des de la línia del Fluvià fins a la frontera francesa. Evacuaren Catalunya no per raons militars, sinó polítiques: l'abdicació de Napoleó (6 d'abril de 1814) i les ordres donades pel restituït Lluís XVIII.

L'evacuació fou esglaonada, amb ordre i amb tots els honors militars. S'inicià per Tortosa el 19 de maig de 1814; sortiren el 28 de maig de la ciutat de Barcelona, l'última gran ciutat europea on en va arriar la bandera tricolor i revolucionària, conjuntament amb la catalana. L'últim soldat francès traspasà la frontera catalana pel juny, després d'intentar la voladura de la fortalesa de Roses.

Per acabar farem notar la cronologia del retorn de Ferran VII, **el Desitjat**, motiu oficial de la lluita, i la compararem amb la sortida dels francesos del Principat.

El 13 de març de 1814, surt de Valençay (França), on havia estat exiliat des de maig de 1808.

El dia 19, arriba a Perpinyà, i és rebut pel mariscal Suchet, governador general de Catalunya i cap de l'Exèrcit de Catalunya i el d'Aragó.

El 21, passa la frontera.

El 24, escortat per Suchet, travessa el Fluvià i és rebut per Copons, cap del 1r exèrcit espanyol.

Perquè quan Ferran VII torna al regne d'Espanya, ho fa amb el títol de “**Comte de Barcelona**”?

I només queda per dir, de moment, que el dia 4 de maig de 1814, Ferran VII, restableix l'absolutisme i anul·la la Constitució de Cadis.

Arenys de Munt, juny 2006

Gustau Adzerias i Causi